

Tóth Potya István

Egy olyan emberre emlékezünk, aki éppen ma 80 esztendeje, hogy meghalt. Egy olyan emberre, aki rövid élete során több helyen is kitörölhetetlenül bevészte magát a történelemkönyvekbe. Egy olyan emberre, aki a XIX. század végi, XX. század eleji Budapest, finoman szólva sem előkelők lakta negyedéből önerőből ki tudott törni, maradandót tudott alkotni. Egy olyan emberre, aki úgy élte az életét, hogy szinte minden nap azt kereste, miként tud másokon segíteni, miként tudja őket a szakmájukban, hivatásukban jobbra tenni, miként tud értékeket közvetíteni nekik. Ez a segítő szándék végül egyenes úton vezette oda, hogy az emberek felemelésén túl, az emberek életének a megmentése legyen a saját életének egyik vezérlő eleme. Tóth Potya István ilyen ember volt, aki a számára javarészt ismeretlen emberek megmentése érdekében a létező legtöbbet áldozta, a saját életét és lett vértanúja egy embertelen kornak.

Nekünk, az utókor embereinek kötelességünk az emlékezés, annak bemutatása, ki is volt Tóth Potya István, a nagyszerű sportember, aki a hazájáért, az embertársaiért kész volt az életét is feláldozni.

Tóth Potya István Budapesten született 1891. július 28-án, szülei Tóth István Sándor Rezső néven anyakönyvezték. Édesapja vasúti ellenőr volt, a Keleti pályaudvar közelében épült MÁV-telepen, az úgynevezett „nyolcház” -ban laktak, gyermekéveit itt töltötte. A szomszédjaik a keresztszülei voltak, nekik is volt egy Potyával egyidős, ugyancsak Pista nevű fiuk. Keresztanyja a megkülönböztetésük okán nevezte el Potykának, mivel gömbölyded alkata egy potykára emlékeztette. A Potyka név meghonosodott először a családban, majd a népes nyolcházban, egyértelműen azonosítva a viselőjét. Az idők folyamán a „k” betű valahogy kikopott - tán a szó egyszerűbb kiejtése miatt - a Potykából Potya lett, élete végéig az is maradt, szinte védjeggyé nemesedett.

Lakóhelyük udvarán kezdett el focizni, innen 13 esztendősen a BTC ifjúsági csapatába került, ahonnan 1906. júniusában több társával együtt kivált és megalapította a Nemzeti Sport Clubot. Az új egyesület csapatával 1909-ben megnyerte a másodosztályú bajnokságot, innen lett 1909. május 29-én először

válogatott a labdarúgás tanítómesterei, Anglia ellen. 1912 nyara jelentős fordulatot hozott az életében, a legnépszerűbb magyar csapathoz, a Ferencvárosi Torna Clubhoz került. A stockholmi olimpiára már, mint az FTC játékosa utazott el. Első ferencvárosi idényében címeket halmozott, a csapatával bajnok, a Magyar Kupa és a Corinthian-díj győztese is lett. Az FTC-ben összesen 390 díjmérkőzésen szerepelt, góljainak száma 145 volt. Kétszer nyert bajnokságot, érdekes, hogy a két aranyérmet az FTC-hez kerülése első, illetve utolsó játékosévében szerezte. Szintén két Magyar Kupa-győztes FTC-tagja volt. Amikor a klub negyedszázados jubileumát ünnepelte, Potya azon kevesek közé tartozott, aki megkapta az FTC örökös bajnoka kitüntető címet.

Tóth Potya István neve a labdarúgásban veretes, jól csengő névvé vált. A csatársor bármely posztján kiemelkedő teljesítményt nyújtott, kitűnő erőnlét jellemezte, amit sportszerű életmódjával és tervszerű edzéssel ért el. Nem ragaszkodott mereven a kijelölt posztjához, sokat mozgott, amihez jó erőnlét kellett. A jó erőnlét azonban ragyogó technikával is párosult. Játékát gyakran trükkök, cselek jellemezték, amelyek leleményesek, ötletesek, olykor derűsek voltak. Abszolút kétlábás játékos volt, akinek elfutásai, kapáslövései élményszámba mentek. Különlegessége a szöglet Rúgás volt. Mindkét oldalról úgy tudta megrúgni a labdát, hogy az érintés nélkül csavarodott a hálóba.

A műszaki egyetem gépészmérnöki tanulmányokat folytatott, foglalkozott zenével is, de mindezek mellé még mozigépész-képesítést is szerzett. Az első világháborúban frontszolgálatot teljesített, ki is tüntették.

A játékos pályafutása befejezésével – egyéb végzettségei ellenére – maradt a futballpályák környékén, kibontakozott egy nagyszerű edzői karrier. Állandóan képezte magát, mivel jól beszélt angolul, németül és olaszul, a külföldi szakirodalmat is ismerte, minden nap hajnalig olvasott, készült a következő edzésre, melynek kidolgozásába az élettan, az anatómia, a pedagógia és a pszichológia tudományok eredményeit is beépítette. Ő volt az első, aki felismerte az edzői munka, a modern felkészítés jelentőségét, edzéseiről naplót vezetett. Már utolsó játékosévében, mint amolyan játékos-edző irányította az FTC csapatát, majd 1926-tól az akkor alapított professzionalista Ferencváros első hivatalos tréneré lett. Edzői irányítása alatt a Ferencváros sorra aratta bajnoki és nemzetközi sikereit, vezetésével háromszor nyert bajnokságot és ugyancsak háromszor Magyar Kupát. Ő volt az első nemzetközi kupagyőztes együttes edzője (Közép-európai Kupa, 1928), vele aratta világraszóló diadalát 1929-ben a Ferencváros, amikor a dél-amerikai túráján a saját otthonában győzte le a világ egyértelműen legjobb csapatának tartott Uruguay válogatottját. 1930-tól Olaszországban vállalt edzői munkát, ahol barátjával, Kertész Gézával együtt ugyancsak ismert és elismert emberré vált. 1936-ban hazajött, az újonc Elektromos FC szaktanácsadója, egy év múlva az edzője lett 1942-ben visszatért a Fradihoz, de egy év múlva - nemcsak sportbéli okokból – lemondott, visszavonult a labdarúgástól. A játékosként a pályán töltött csaknem 400

mérkőzés után összesen 267 alkalommal irányította a Ferencváros csapatát. A labdarúgásról felhalmozott hatalmas tudását nem tartotta magában, közkinccsétette, létrehozta az első trénerkollégiumot, a magyar edzők első hivatalos fórumát.

Tóth Potya részt vett a II. világháborúban is. Tagja lett egy antifasiszta ellenállási csoportnak, ahol különleges szerepe volt. Amikor a háború vége felé behívták katonának, és mint tartalékos tisztet a HM Légügyi Hivatalába osztották, ráadásul az Elektromos Művek légoltalmi raktárának is a vezetője lett, abszolút szabad mozgása volt. Kihasználta, hogy katonai és légós igazolványok, iratok és eszközök álltak a rendelkezésére, általuk sok emberen tudott segíteni.

A csoport munkájának később katonai célzata lett, amelyek között kiemelt szerepet kapott a budapesti hidak, célzatosan a Ferenc József — a mai Szabadság — híd megmentése, ennek előkészületeiben vett részt. 1944. december 5-én a nyilasok rajtaütöttek a csoporton, annak egész vezérkarát, köztük Tóth Potya Istvánt, letartóztatták. A letartóztatás után a Hadik laktanyában tartották fogva, majd december 13-án a Gestapo vette át őket, s annak Fő utcai fegyházába kerültek. 1945. január 3-án a Fő utcai börtönből előbb a Parlamentbe, majd 10-én vissza Budára, a Várban lévő Belügyminisztérium pincéjébe szállították őket.

1945. február 6-án reggel Tóth-Potya Istvánt és Kertész Gézát minden tárgyalás és ítélet nélkül kivégezték. Hogy mit csinált a háború alatt, hány embert mentett meg, arról sokáig nem lehetett beszélni. Nem, mert a hatalmat átvevő kommunisták szerint ellenálló csak kommunista lehetett, csak az ő tetteket ismerték el valósnak. Oly erős volt ez a dogma, hogy aki másról mert beszélni azt megbélyegezték büntették. Így azok, akik ismerték Tóth Potyát és tetteit, hallgattak róla, eltitkolták. A Ferencvárosi Torna Club vezetése azonban úgy gondolja, hogy hiába telt el annyi év, meg kell tenni mindent azért, hogy Tóth Potya István és az ő tettei nem merüljenek a feledés homályába. Tetteit összefoglalva hivatalosan is felterjesztették a Jad Vasem Intézet Világ Igaza címére, amelynek elbírálása jelenleg is folyamatban van. Mi pedig a vértanú halálának a 80. évfordulóján eljöttünk ide, hogy sírjára helyezzük a koszorúkat és megemlékezzünk erről a nagyszerű sportemberről, aki ember tudott maradni az embertelenségben is.

Budapest, 2025. február 6.